

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 2. Września 1884. w sprawie ostatecznego uporządkowania podziału kraju na okręgi powiatów sądowych i administracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 2. Września 1884. polecił nam Wysoki Sejm przystąpić co rychlej do uporządkowania podziału kraju na okręgi sądów powiatowych i administracyjnych, z uwzględnieniem planu przyjętego uchwałą sejmową z dnia 29. Maja 1875., tudzież wszelkich na podstawie rozporządzeń władz c. k. Rządu i autonomicznych dokonanych zmian — wskutek tego mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu.

Ponieważ plan z r. 1875., na który się uchwała powołuje i który dotąd Reprezentacyi krajowej służył za dyrektywę, był wynikiem wspólnego elaboratu władz c. k. rządowych z autonomicznymi i wniesiony został jako przedłożenie rządowe, — udaliśmy się przeto pod dniem 10. Maja 1885. LW. 48.442/84. do pp. Ministrów sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i J. E. barona Ziemiałkowskiego z prośbą o wyznaczenie znów delegatów dla przyjęcia udziału w nowej komisji mieszanej, któraby pierwotny plan podziału z r. 1875. przejrzała i odpowiednio do dzisiejszej sytuacji uporządkowała. Wybierając ten środek załatwienia, sądziliśmy, iż będzie najskuteczniejszym w uporządkowaniu terytoryalnego podziału i odpowie wymaganiom tak ustawy o Reprezentacyi powiatowej, jakoteż ustawy z dnia 11. Czerwca 1868. (N. 59. Dz. u. p.)

Jak świadczą dołączające się tutaj odpowiedzi pod lit. A. p. Ministra sprawiedliwości z d. 8. Czerwca 1885. LW. 29.192 i pod B. Prezydym c. k. Namiestnictwa z d. 1. Lipca 1885. LW. 33.998, propozycja nasza nie doznała przychylnego przyjęcia, albowiem władze te, nie uznając potrzeby przeprowadzenia jakiejbydz czynności w przedmiocie podziału kraju, oświadczyły gotowość możliwego uwzględniania pojedynczych życzeń, o ile tego zajdzie potrzeba.

Że istnieje konieczność uporządkowania spraw terytoryalnego podziału kraju i sprowadzenia jednoci granic powiatów administracyjnych z autonomicznymi, tudzież zapewnienia na przyszłość skutecznej ingerencyi Reprezentacyi krajowej przy dokonaniu się mających zmianach, przekonywa krótki pogląd na dotychczasowy przebieg tej sprawy, poruszanej już nieraz w Wysokim Sejmie. (uchwała z d. 28. Sierpnia 1878., — uchwała z d. 21. Października 1881.)

Na podstawie §. 2. w związku z §. 4. ustawy o Reprezentacyi powiatowej, granice powiatów autonomicznych zgodne były pierwotnie z granicami okręgów c. k. Starostw. Gdy ustawa

z d. 19. Maja 1868 r. (N. 44. Dz. u. p.) wprowadziła do systemu administracyjnego podziału kraju nowy czynnik, to jest okręgi Sądów powiatowych mających przedtem odrębne terytoria, i gdy ustawą z d. 11. Czerwca 1868. (N. 59. Dz. u. p.) dozwolono p. Ministrowi sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, wszelako po wysłuchaniu opinii Reprezentacyj krajowych, zmieniać granice poszczególnych okręgów Sądów powiatowych, — odtąd powstała dzisiejsza kwestya terytoryalnego podziału kraju, a właściwie kwestya należytego udziału w niej Reprezentacji krajowej.

Dla przeprowadzenia zasad przyjętych w ustawie z dnia 19. Maja 1868., to jest zrównania granic okręgów Sądów powiatowych z okręgami Starostw, a ewentualnie i granic powiatów autonomicznych — ustanowioną została w porozumieniu się z c. k. Rządem komisya mieszana, a jej elaborat obejmujący plan nowego podziału kraju c. k. Rząd wniósł do Sejmu w r. 1875.

Otóż plan ten, dotychczas przez c. k. władze rządowe wykonanym nie został. Pan Minister sprawiedliwości, pomijając na razie potrzebę utworzenia nowych Sądów powiatowych w uchwale z dnia 29. Maja 1875. wskazanych, zarządził w r. 1878. przeniesienie około tysiąca miejscowości z jednych okręgów sądowych do innych, w wielu razach niezgodnie z opinią Wysokiego Sejmu. Ministerjum spraw wewnętrznych z swej strony zarządziło także odpowiednie zmiany w okręgach politycznych c. k. Starostw i wystąpiło w r. 1878. do Wysokiego Sejmu z wnioskiem o dopełnienie podobnych zmian w obszarach Reprezentacyj powiatowych, a to w myśl §. 3. ustawy krajowej o Radach powiatowych.

Wysoki Sejm jednak z uwagi, iż tego rodzaju ryczałtowa i niejako przemusowa regulacya terytoryów powiatów autonomicznych, wywołać musi pewne zamieszanie w całym gospodarstwie poszczególnych gmin i Reprezentacyj powiatowych, — nie przychylił się do przedłożeń c. k. Rządu, lecz uchwalił prowizoryczną ustawę na lat trzy pod d. 13. Lutego 1879. sankcyonowaną (Nr. 78. Dz. u. kr.), mocą której dozwolono c. k. Rządowi w porozumieniu z Wydziałem krajowym, drogą rozporządzenia zmieniać obszary, na które rozciąga się działalność Reprezentacji powiatowej. Jakoż po licznych pertraktacyach tak z Radami powiatowymi, jako też c. k. Ministerstwem sprawiedliwości, zdołaliśmy w ciągu tych lat trzech przeprowadzić uregulowanie wielu okręgów powiatowych autonomicznych, lecz pomimo to w r. 1882. okazała się potrzeba żądania dalszego przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z d. 13. Lutego 1879. jeszcze do końca 1885., co też Wysoki Sejm uchwalił, a Najjaśniejszy Pan nowej ustawie sankcyi Swej pod d. 15. Listopada 1882. (Nr. 87. Dz. u. kr.) udzielił.

Wtym czasie również i c. k. Ministerstwo sprawiedliwości zaczęło stopniowo zaprowadzać niektóre z Sądów powiatowych wskazanych uchwałą z 29. Maja 1875., jak w Żydaczowie, Złotym Potoku, Czarnym Dunajcu, Mszanie Dolnej, Bieczu, i zapowiedziało otwarcie nowych w Dynowie, Żabnie i Podwołoczyskach, chociaż co do ich składu nie zawsze trzymając się pierwotnego planu z r. 1875. — Otóż ta okoliczność i dawniejsze zarządzenia Ministerstwa sprawiedliwości z r. 1878. nie dające się pogodzić z życzeniami dawnych miejscowości i interesem Rad powiatowych, powodują rok rocznie napływ licznych petycyj tak do Wysokiego Sejmu jakoteż i do Wydziału krajowego z żądaniami wydzielania różnych gmin z jednego okręgu sądowego i c. k. Starostwa do innych. Wysoki Sejm uchwała wciąż opinie w myśl ustawy z d. 11. Czerwca 1868. lecz opinie te rzadko kiedy znajdują uwzględnienie. I tak dotąd oczekują załatwienia uchwały i rezolucye:

1) Z d. 28. Sierpnia 1877. o utworzenie nowego Sądu powiatowego w Zakluczynie.

2) Z d. 5. Października 1878. o wyłączenie okręgów Sądów powiatowych Żmigród, Dukla, Krosno z okręgu c. k. Sądu wyższego krajowego we Lwowie, obwodowego w Przemyślu, a przydzielenie do okręgu Sądu obwodowego w Tarnowie, krajowego wyższego w Krakowie.

3) Z d. 19. Października 1878. o przeniesienie siedziby Sądu powiatowego z Wiśniowczyka do Złotnik.

4) Z d. 19. Października 1878. o przeniesienie gminy Polanka z Sądu powiatowego w Oświęcimie do Sądu powiatowego w Wadowicach; gminy Hroszówka, Jabłonica ruska z Sądu w Birczy do Sądu w Brzozowie:

Dobra szlachecka, Dobra rustykalna, Ulucz, Lachowa z Sądu w Birczy do Sądu w Sanoku.
 Augustówka z Sądu powiatowego w Brzeżanach do Sądu w Kozowej.
 Chocimierz z Sądu w Obertynie do Sądu w Tłumaczu.

5) Uchwała z d. 25. Września 1882. o przeniesienie gmin:

Hołyń z Sądu w Roźniatowie do Sądu w Dolinie.
 Soroki z Sądu w Gwoźdźcu do Sądu w Horodence.
 Dżurków z Sądu z Obertynie do Sądu w Kołomyi.
 Zielów i Zorniska z Sądu w Janowie do Sądu deleg. we Lwowie.
 Burezyce stare i nowe z Sądu w Samborze do Sądu powiatowego w Rudkach.
 Machliniec z Sądu powiatowego w Żurawnie do Sądu w Stryju.
 Łuka, Międzygórze, Trościaniec, Uście Zielone, z Sądu powiatowego w Monasterzyskach do Sądu w Tłumaczu.

6) Z d. 11. Września 1882. o przeniesienie miejscowości:

Brzezinka i Niegoszowice z Sądu pow. w Krzeszowicach do Sądu delegowanego w Krakowie,
 Łuka z Monastyrkiem i Unicz z Sądu w Złotym Potoku do Sądu w Obertynie,
 Góra Motyczna, Żuraków, Wola wielka, Straszecin, Grabiny, Latoszyn, Podgrodzie, Gumniska Fox, Braciejowa z Sądu pow. w Dębicy do Sądu w Pilźnie,

7) Z dnia 24. Września 1883. o przeniesienie gmin:

Iskań z Sądu w Birczy do Sądu powiatowego w Dubiecku,
 Pasierbiec z Sądu w Wiśniczu do Sądu w Limanowej.

8) Z dnia 17. Września 1883. o przeniesienie gmin:

Bratkowce z Sądu w Tyśmienicy do Sądu deleg. w Stanisławowie,
 Tarnawa górna i dolna z Sądu w Ślemieniu do Sądu deleg. w Wadowicach.

9) Z dnia 15. Października 1883. o przeniesienie gmin:

Kobylnica ruska, Kobylnica wołoska i Felbach z Sądu pow. w Lubaczowie do Sądu w Krakowie.

Wskutek więc podobnego ociągania się c. k. Ministerstwa sprawiedliwości w załatwieniu podnoszonych spraw przez Wysoki Sejm, — pomimo usilnych starań nie zdołaliśmy dotąd jeszcze zrównać granic okręgów powiatów autonomicznych z okręgami odnośnych c. k. Starostw co do następujących miejscowości:

I tak gminy: Łuka z Monastyrkiem i Uniż należą do Starostwa w Buczaczu, a do Rady pow. w Horodence,

Hołyń do Starostwa w Dolinie, a do Rady pow. w Kałuszu.

Domażyr, Zielniów, Zorniska do Starostwa w Gródku, Rady pow. we Lwowie.

Dżurków do Starostwa w Horodence, a Rady powiatowej w Kołomyi,

Soroki do Starostwa w Kołomyi, a Rady pow. w Horodence,

Burezyce nowe i Burezyce stare do Starostwa w Samborze, a do Rady pow. w Rudkach,

Machliniec do Starostwa w Żydaczowie, a Rady pow. w Stryju,

Łabacz do Starostwa w Złoczowie, a Rady pow. w Brodach.

Prócz tych jest jeszcze ośm miejscowości: jak Demblin, Jagodniki i t. p. należące do Starostwa w Brzesku, a Rady pow. w Dąbrowie, — tudzież ośm miejscowości Dubiecko, Śliwnica i t. p. należące do Starostwa w Brzozowie, a Rady pow. w Przemyślu, — lecz te przy otwarciu już zapowiedzianych Sądów powiatowych w Żabnie i Dynowie do właściwych okręgów Starostw i Rad powiatowych przydzielone zostaną.

Niezależnie od spraw powyżej wymienionych, wnosimy przedłożenia na bieżącą sesję sejmową co do miejscowości Milczyce, Rokitno, Zawadka, Czerteż, Stańkowa, Honiatycze-Kahujów,

Werbiż, Bołożynów, Przewołoszna z Bajmakami i Sokołówką, których petycye wniesione o przeniesienia Wysoki Sejm w roku 1884. udzielił nam do zbadania i zdania sprawy.

Podobny stan przez lat dziesięć ciągnącej się tymczasowości, sprowadzający pewne zamieszanie w ustroju terytoryów Reprezentacyj powiatowych, wpływa z niejasnego określenia atrybucyj Wysokiego Sejmu §. 2. i 3. w ustawie o Reprezentacji powiatowej określonych, odnośnie do ustaw państwowych z d. 19. Maja i 11. Czerwca 1868. (Nr. 44. i 59. Dz. u. p.), dających c. k. Rządowi stanowczy głos przy zaprowadzaniu zmian w terytoryalnym podziale kraju. Jeżeli bowiem okręg Sądu powiatowego stanowi podstawę do zmiany granic powiatu czyli Starostwa, a w tej mierze rozporządzenie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości jest wystarczającym, — to ingerencya zastrzeżona §. 3. ustawy o Reprezentacji powiatowej Wysokiemu Sejmowi — ogranicza się do prostej akceptacji faktu dokonanego, choćby wbrew jego opinii. Pozostaje wprawdzie Reprezentacji krajowej możność nie zgodzenia się na zapadłe już rozporządzenia i utrzymania oddzielnych granic powiatów autonomicznych, różnych od granic powiatów administracyjnych, lecz stan podobnej niezgodności szkodliwie oddziaływa na wszelkie czynności Rad powiatowych, gdy im wypada mieć do czynienia z dwoma lub więcej Starostwami i urzędami podatkowymi, nie wspominając już o trudnościach wynikających w wewnętrznym zarządzie, gdy idzie o sprawy drogowe i inne nakłady przedsiębrane dla dobra powiatu.

Zgodność granic okręgów sądowych z granicami Starostw wprowadzona ustawą z d. 19. Maja 1868. r. dla kraju naszego nie ma donioślejszego znaczenia, lecz przeciwnie wytworzyła kwestyę, z powodu której nie możemy bez naruszenia ważnych interesów gospodarczo-ekonomicznych Reprezentacji powiatowych dojść do jednolitości terytoryów powiatów politycznych z powiatami autonomicznymi, a trudności tego rodzaju powtarzać się będą zawsze przy organizacji tyle potrzebnych w kraju naszym nowych Sądów powiatowych. Gdyby więc udało się przeprowadzić dla Galicji wyjątkowo ustawę pozwalającą na odstąpienie od zasad wskazanych ustawą z d. 19. Maja 1868. co do okręgów Sądów powiatowych, lub uzyskać dla Reprezentacji krajowej co do zmiany tych okręgów podobną ingerencyę, jaką przyznaje jej ustawa z dnia 26. Kwietnia 1873. (Nr. 62. Dz. u. p). w sprawie okręgów Sądów krajowych, obwodowych i handlowych, kwestya jednolitości granic powiatów administracyjnych z autonomicznymi zostałaby usunięta.

W końcu mamy zaszczyt jeszcze podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, iż co się tyczy zaprowadzenia czterech nowych Sądów powiatowych, które c. k. Ministerjum sprawiedliwości utworzyć przyrzekło, Sąd w Bieczu już od dnia 1. Stycznia 1885. funkcjonuje, a ustanowienie Sądu w Żabnie rozporządzeniem c. k. Ministerjum sprawiedliwości z dnia 18. Września 1885. L. 16.108 zapowiedzianem zostało, chociaż bez oznaczenia terminu otwarcia. Co do Sądu w Podwołoczyskach, z powodu zachodzących trudności w oznaczeniu jego okręgu, na wezwanie c. k. Namiestnictwa przekładamy oddzielne do L. W. 59.220 sprawozdanie, — zaś o ustanowieniu Sądu w Dynowie nie mamy żadnych wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 15. Sierpnia 1885.

Marszałek krajowy

Dr. Zyblikiewicz w. r.

Sprawozdawca :

Gustaw Romer w. r.

Zastępca Członka Wydziału kr.

Odpis

reskryptu c. k. Ministra sprawiedliwości z dnia 8. Czerwca 1885. L. 199.

In Erwiederung der geschätzten Note vom 10. März 1885. Z. 48.442 gebe ich mir die Ehre dem löblichen Landesausschusse mitzutheilen, dass ich die gewünschte Ermächtigung an die Oberlandesgerichte Lemberg und Krakau zur Theilnahme an einer gemischten Commission wegen Ausarbeitung einer neuen Gerichts- und politischen Landeseintheilung zu ertheilen nicht in der Lage bin.

Die seit dem Jahre 1875. gefassten Landtagsbeschlüsse in Betreff der Gerichts-Organisation sind, insoweit es mit dem Dienstesbedürfnisse vereinbarlich ist, zum grossen Theile bereits durchgeführt und die Congruenz der politischen und Gerichts-Bezirke angebahnt.

Würden sich noch weitere Aenderungen als unerlässlich ergeben, können dieselben einer von Fall zu Fall einzuleitenden besonderen Verhandlung vorbehalten bleiben.

Gegen eine Massnahme, durch welche jedoch neuerlich eine umfassende Aenderung der Gerichtssprengel beabsichtigt würde, bestehen schwerwiegende Bedenken auch im Interesse der Rechtsuchenden und des Staatsschatzes, welche es dringend erheischen, dass die Gerichtseintheilung in Galizien zu einer Stabilität gelange.

Auch soll die ihrer Beendigung zugehende Anlegung neuer Grundbücher nicht beirrt werden.

Insoweit der löbliche Landesausschuss zur Begründung seines Antrages auf das Gesetz vom 13. Februar 1879. R. G. Bl. Nr. 78 hinweist, wird das k. k. Ministerium des Innern in Beantwortung der an dasselbe gelangten Zuschrift des löblichen Landesausschusses vom 10. März 1885. Z. 48.442 in die Lage kommen, diese Angelegenheit auch vom Standpunkte der politischen Administration klar zu stellen.

Anlangend die in der Eingangs bezogenen Zuschrift weiters betonte Dringlichkeit der Neuerrichtung von Bezirksgerichten, war das Justizministerium schon wiederholt in der Lage, eingehend seine Anschauung und sein diesfalls einzuhaltendes Vorgehen dem löblichen Landesausschusse bekannt zu geben, und werde ich unter Voraussetzung der Allerhöchsten Ermächtigung mit den fraglichen Neuerrichtungen zunächst jener von Żabno und Podwołoczyska seinerzeit vorgehen, wenn die hierüber noch im Zuge befindlichen Erhebungen und das Einvernehmen mit den theilgenommenen anderen Ministerien zum Abschlusse gebracht sein werden.

In Betreff des endlich von dem löblichen Landesausschusse geäusserten Wunsches, dass bezüglich der Feststellung der Territorien für neue Gerichte, sowie bei anderen Aenderungen vor Erlass der betreffenden Verordnung das Einvernehmen mit der Landesvertretung gepflogen werde, kann ich eine Ueberprüfung der von den Ministerien vereinbarten Massnahmen durch den Landesausschuss wohl nicht zugestehen und muss mich in allen solchen Fällen auf die gesetzlich normirte Einholung des Gutachtens des Landtages beschränken.

Odpis

odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie z dnia 1. Lipca 1885.

L. 6.035/pr. do Wydziału krajowego.

Na pismo Świetnego Wydziału krajowego z dnia 10. Marca b. r. L. 48.442 wniesione do Jego Ekscelencyi pana Ministra spraw wewnętrznych w sprawie terytoryalnego podziału kraju, do którego to pisma dołączone zostało w odpisie przesłane jednocześnie Wys. Ministerstwu sprawiedliwości przedstawienie Świetnego Wydziału krajowego, aby dla obrad nad nowem podziałem Galicyi na okręgi sądowe i administracyjne ustanowioną została komisya mieszana, złożona z Reprezentantów Wydziału krajowego, naczelnych krajowych Władz sądowych i Namiestnictwa, oznajmił Jego Ekscelencyja Pan Minister spraw wewnętrznych reskrytem z dnia 15. Czerwca b. r. L. 2.294/M. J., że zgadza się w zupełności z zapatrywaniem, jakie Wys. c. k. Ministerstwo sprawiedliwości objawiło w piśmie odmownej treści do L. 9.199 do Świetnego Wydziału krajowego wystósowaniem, nadmieniając zarazem ze swej strony, że przeprowadzona już wszechstronnie na podstawie licznych od r. 1878. wydanych rozporządzeń zgodność okręgów administracyjnych i sądowych musi być w ogólności zatrzymana.

Jeżeliby jednak w istniejącym podziale kraju na powiaty okazały się niezbędnymi pojedyncze zmiany, to mogłyby one nastąpić na podstawie szczegółowych dochodzeń, od wypadku do wypadku zarządzić się mających.

Osiągnięcie zupełnej zgodności granic powiatów politycznych z okręgami Reprezentacji powiatowych, na co Świetny Wydział krajowy w wyżej pomienionem piśmie kilkakrotnie wskazuje, jest z rozmaitych względów pożądanem, wszelako do tego celu należałoby dążyć przedewszystkiem w ten sposób, ażeby okręgi Reprezentacyj powiatowych zastosowane zostały do zmienionych granic powiatów politycznych.

W nielicznych atoli wypadkach, w których ze względu na wspólne przedsięwzięcia i zakłady okręgu Reprezentacji powiatowej, szczególnie ważne powody stałyby na przeszkodzie wydzieleniu pojedynczych miejscowości z tegoż okręgu, nie omieszka Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych uwzględnić ile możności słusznych życzeń Reprezentacji krajowej, skierowanych do przywrócenia dawniejszego podziału na powiaty polityczne, ale także Wys. Ministerstwo sprawiedliwości użyć potrzebnego w tej mierze przyzwolenia swego.

Celem łatwiejszego i spiesniejszego przeprowadzenia dochodzeń w powyższym kierunku, mogłoby być bez trudności uzyskane ponowne przedłużenie udzielonego c. k. Rządowi ustawą krajową z dnia 13. Lutego 1879. Dz. u. kr. Nr. 78. upoważnienia do zmian w odgraniczeniu okręgów Reprezentacyj powiatowych. Co do podniesionych szczegółowo w piśmie Świetnego Wydziału krajowego trudności, jakie wynikły z przydzielenia niektórych gmin do okręgu utworzonego z dniem 1. Stycznia 1885. Sądu powiatowego w Bieczu, zwróciło Wys. Ministerstwo

spraw wewnętrznych uwagę, że jeszcze przed otrzymaniem pomienionego pisma poczyniło stósowne zarządzenia, celem uchylenia tych trudności. Jest też obecnie w toku sprawa przydzielenia miejscowości Świącany, wcielonej z dniem 1. Stycznia 1885. do okręgu Sądu powiatowego w Bieczu i Starostwa w Gorlicach, napowrót do okręgu Sądu powiatowego i Starostwa w Jaśle.

Co się wreszcie tyczy żądania, wyrażonego w końcowym ustępie wyż pomienionego pisma Świetnego Wydziału krajowego, aby tak przy oznaczaniu terytoryów nowo utworzyć się mających Sądów powiatowych, jako też przy innych zmianach w istniejących już okręgach sądowych, c. k. Rząd przed wydaniem odnośnych zarządzeń porozumiewał się bezpośrednio z Reprezentacją krajową, oznajmiło Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że nie jest dopuszczalnym, aby jego postanowienia co do przedsięwzięć się mających zmian terytoryalnych powzięte stanowczo w porozumieniu z Wys. c. k. Ministerstwem sprawiedliwości przed wykonaniem, względnie ogłoszeniem, podawane były rozpoznaniu Sejmu lub Świetnego Wydziału krajowego.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy wskutek powołanego na wstępie reskryptu Jego Ekscelencyi Pana Ministra spraw wewnętrznych, z nadmienieniem, że w danych wypadkach, jeżeli chodzić będzie o przydzielenie pewnych gmin do innych okręgów sądowych, nie omieszkam porozumieć się z Świetnym Wydziałem krajowym, zanim przedłożę w tej mierze moje wnioski Wys. c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.